

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

Deres ref.
18/3968

Vår ref.
18/11025

Dato
19.12.2018

Statens pensjonsfond utland – regelmessig evaluering av organiseringen av arbeidet med ansvarlig forvaltning

Vi viser til Finansdepartementets brev av 5. november 2018 der departementet ber Etikkrådet om å redegjøre for arbeidsdelingen mellom rådet og Norges Bank, herunder hvordan informasjonsutvekslingen og samarbeidet fungerer.

Mer spesifikt ber departementet om:

- En redegjørelse for hvordan det arbeides for å oppnå en felles forståelse av kriteriene i retningslinjene,
- En gjennomgang av hvordan det arbeides for at kommunikasjonen med selskaper framstår som enhetlig,
- En vurdering av hvordan organiseringen bidrar til å ivareta formålet om tydeligere ansvarslinjer, bedre samspill mellom Etikkrådet og Norges Bank samt en mest mulig sammenhengende kjede av virkemidler.

Stortinget valgte i 2014 å beholde ordningen med et uavhengig Etikkråd, altså en ordning som sikrer at utelukkelse på etisk grunnlag vurderes uavhengig av andre hensyn, og at de begrunnes offentlig. Likevel skal en tilstrebe et godt samspill mellom virkemidlene.

Forholdet mellom Norges Bank og Etikkrådet er godt. I tillegg til de faste kvartalsmøtene på administrativt nivå og årlige møter mellom hovedstyret/eierskapsutvalget og rådet, har vi mange møtepunkter i løpet av et år. I 2018 har vi hatt temamøter om klima, avskoging, korrupsjon, ulovlig fiske og morsmelkerstatning, og vi har også hatt et møte om planene for neste år. Norges Bank deltok videre på et seminar Etikkrådet arrangerte om produksjon av

kjernevåpen, og Etikkrådet har deltatt på seminarer banken arrangerer om kapitalforvaltningen. Vi har videre delt noen referater fra møter vi har hatt med selskaper, og vi har for noen selskaper avklart arbeidsdelingen slik at ikke både Etikkrådet og NBIM tar kontakt med et selskap om et enkelt forhold. Hvis NBIM oppdager selskapshendelser som kan ha betydning for utelukkede selskaper, formidles informasjonen til Etikkrådet. Banken sender også Etikkrådet henvendelser utenfra som den får om selskaper med en praksis som kan føre til utelukkelse etter retningslinjene for observasjon og utelukkelse.

En felles forståelse for kriteriene i retningslinjene

Forståelsen for kriteriene i retningslinjene er basert på omtale i stortingsmeldinger etc. og utviklet gjennom praksis, der Etikkrådet avgir tilrådninger der både faktum, normgrunnlag og vurdering er utførlig behandlet, mens Norges Bank fatter beslutninger. Etikkrådet kan legge vekt på Norges Banks tidligere avgjørelser i vurderingen av tilsvarende nye saker.

Det har blitt offentliggjort beslutninger om observasjon og utelukkelse av 32 selskaper etter råd fra Etikkrådet siden beslutningsmyndigheten ble flyttet til Norges Bank. I 25 saker har Norges Bank fulgt Etikkrådets tilråding. I tre saker har banken valgt eierskapsutøvelse der Etikkrådet har anbefalt observasjon, og i fire saker har banken valgt observasjon der Etikkrådet har anbefalt utelukkelse. Etikkrådet har også avgitt sju tilrådninger om observasjon eller utelukkelse der Norges Bank ennå ikke har offentliggjort en beslutning. I hovedsak legger altså Norges Bank Etikkrådets forståelse av retningslinjene til grunn for sine avgjørelser.

I noen saker har Norges Bank bedt om mer utfyllende opplysninger etter å ha mottatt tilrådninger om utelukkelse fra Etikkrådet. Dette skjedde i 2016 da Etikkrådet hadde anbefalt å utelukke flere selskaper som produserer sentrale komponenter til kjernevåpen. Norges Bank ba i brev av 18. oktober 2016 Etikkrådet om en nærmere redegjørelse for operasjonaliseringen av våpenkriteriet anvendt på kjernevåpen. Etikkrådet kom med en slik redegjørelse i brev av 23. november 2016, men påpekte også at forarbeidene ikke er utfyllende for hvordan utelukkelseskriteriet for kjernevåpenprodusenter skal operasjonaliseres både med hensyn på hvilke produkter som bør anses som sentrale komponenter til slike våpen, og hva slags virksomhet som må anses som produksjon. Etter et møte med Norges Bank besluttet Etikkrådet å sette ut et konsulentoppdrag for å få gjort en evaluering av arbeidet med dette kriteriet. Etikkrådet fastholdt etter evalueringen sin tolkning av kriteriet, og Norges Bank tok de avgitte tilrådingene til følge.

Også når det gjelder klimakriteriet, har det vært tolkningsforskjeller mellom Etikkrådet og Norges Bank. Etter at Etikkrådet hadde avgitt flere tilrådninger under klimakriteriet i 2017 og 2018, ba Norges Bank i brev av 2. mai 2018 om en utvidet vurdering av hvilke prinsipper som skal legges til grunn ved anvendelse av klimakriteriet. Etikkrådet redegjorde for sitt syn i brev av 12. juni 2018. Norges Bank og Etikkrådet har også hatt flere møter der klimakriteriet har vært tema, både før og etter denne brevtutvekslingen. I brev av 7. november 2018 til Finansdepartementet ba Norges Bank om en nærmere avklaring av visse sider ved klimakriteriets anvendelse.

Retningslinjene for observasjon og utelukkelse § 6.2 fastlegger at Norges Bank skal gjøre en selvstendig vurdering som både kan omfatte forhold som Etikkrådet har vurdert, og andre forhold. I en situasjon der Norges Bank og Etikkrådet er uenige om forståelsen av kriteriet, vil enten Norges Bank måtte fatte en beslutning om ikke å følge Etikkrådets tilråding, eller be Finansdepartementet om å avklare hvordan kriteriet skal tolkes, slik banken nå har gjort for klimakriteriet.

Enhetlig kommunikasjon med selskaper

Når Etikkrådet skal kontakte et selskap for første gang, spør rådet om NBIM ønsker å koordinere kontakten med selskapet. Koordineringen av selskapskontakten er nedfelt i en felles skriftlig rutine som endres ved behov.

I brevene til selskaper som utredes, gjør Etikkrådet rede for sin rolle som uavhengig rådgiver for Norges Bank, og at Norges Bank er eier av verdipapirene og fatter beslutninger om observasjon og utelukkelse. Det bør således ikke være rom for misforståelser om hvem som har hvilke oppgaver.

I de fleste tilfeller er det ikke noe overlapp mellom Etikkrådets og Norges Banks kontakt med selskaper, men i noen tilfeller kan banken og rådet ta opp de samme spørsmålene med selskapene. Norges Bank har full oversikt over Etikkrådets selskapskontakt og kan be om informasjon som for eksempel kopier av brev og møtereferater. Dette skjer sjelden. Etikkrådet får regelmessig informasjon om hvilke selskaper banken har møtt, og hvilke hovedtema som har vært behandlet, og kan også be om ytterligere informasjon. Dette gjøres som regel i kvartalsmøtene.

Norges Bank og Etikkrådet uttrykker ikke felles forventninger til selskaper og har heller ikke felles møter med dem. De to institusjonene har forskjellig mandat, og dette reflekteres også i arbeidsformen. Norges Bank uttrykker forventninger og forsøker å påvirke selskaper til en god praksis, mens Etikkrådet innhenter informasjon for å vurdere risikoen for brudd på retningslinjene. Likevel kan nok selskapene oppfatte at de i like stor grad blir gjenstand for påvirkning gjennom Etikkrådets prosesser som gjennom bankens eierskapsutøvelse. Etikkrådet ber selskaper om informasjon tidlig i sine utredningsprosesser. Videre mottar selskaper i atferdssaker alltid et utkast til tilrådning. Da ber de ofte om møter med Etikkrådet, og de skisserer tiltak de vil gjennomføre for å unngå å bli utelukket. Etikkrådet følger dessuten opp selskaper som står til observasjon, gjennom møter og årlige observasjonsbrev. De tilrådingene som blir avgitt, kan også påvirke andre aktører og kan dermed ha en normdannende effekt som går utover arbeidet med det enkelte selskapet.

De siste årene har det kommet en rekke retningslinjer for god selskapspraksis, som for eksempel FNs retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter og ulike retningslinjer for forebygging av korrupsjon. Etikkrådet bygger på slike anerkjente prinsipper i sin dialog med selskaper, og bankens forventningsdokumenter er også basert på slike retningslinjer. Dette reduserer risikoen for at selskapene vil oppleve at Etikkrådet og Norges Bank har ulike forventninger til dem. Slike retningslinjer finnes imidlertid ikke på alle områder. Med de to institusjonenes ulike mandat og uavhengighet, er det ingen garanti for at selskapene vil oppleve fondets samlede kommunikasjon som enhetlig.

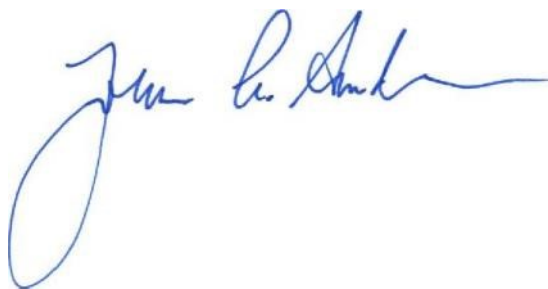
Tydligere ansvarslinjer, bedre samspill mellom Etikkrådet og Norges Bank samt en mest mulig sammenhengende kjede av virkemidler.

Etikkrådets eneste oppgave er å gi råd om utelukkelse eller observasjon til Norges Bank og å vurdere om grunnlaget for observasjon og utelukkelse av selskapene fortsatt er til stede. For kullkriteriet er ansvaret for å identifisere selskaper delt mellom Norges Bank og Etikkrådet, men banken har tatt hovedansvaret for dette. Etikkrådet mener at denne arbeidsdelingen er tydelig og har fungert godt.

Som sagt utveksler Norges Bank og Etikkrådet informasjon på flere måter. Informasjonsutvekslingen og samarbeidet mellom banken og rådet var svært begrenset før beslutningsmyndigheten for observasjon og utelukkelse ble flyttet til banken. Samspillet er altså klart bedre enn før. Etikkrådet kan for eksempel avvente resultatet av bankens eierskapsprosesser dersom banken og rådet vurderer et selskap på grunnlag av de samme

forholdene. Enda bedre samspill kunne ha vært oppnådd dersom Norges Bank og Etikkrådet hadde en større grad av koordinering av planprosesser og arbeid. Vi tror også at det fortsatt er mulig å nyttiggjøre seg den samlede informasjonen i de to institusjonene bedre. Etikkrådet mener for eksempel at Norges Bank kan sende over selskaper til Etikkrådet der banken har avdekket risiko for normbrudd, uten at dette vil gå på bekostning av rådets uavhengighet. Alt i alt synes det for Etikkrådet som om samspillet mellom virkemidlene stadig blir bedre. Rådet vil arbeide for at denne utviklingen skal fortsette.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Johan H. Andresen'. The signature is fluid and cursive, with a large initial 'J' and a long horizontal stroke at the end.

Johan H. Andresen

Leder Etikkrådet